

Nr 839

Av herr **Elmwall m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 182, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

(Lika lydande med motion nr 701 i Första kammaren)

I proposition nr 182 till årets riksdag har framlagts förslag om höjning dels av maximibeloppet för slaktdjursavgiften för svin och dels av utjämningsavgifterna för vissa mejeriprodukter. Vad beträffar slaktdjursavgiften motiveras förslaget av behovet att erhålla medel för att täcka kostnaderna för en alltmer ökad fläskexport, medan såsom skäl för de höjda utjämningsavgifterna för mejeriprodukter angivits en väntad utlösning av den s. k. inkomstregeln i början av år 1962.

Jordbruksregleringens mål i 1959 års riksdagsbeslut har angivits liksom också de medel som kan utnyttjas för dess genomförande. Man har emellertid konstaterat att medlen utnyttjats på ett sätt som måste anses som föga tillfredsställande ur synpunkten av att uppnå en rättvis inkomstnivå för olika delar av landet. Särskilt har jordbrukarna i mellersta Sverige blivit uppenbart missgynnade. Men inte nog härmed: medlen har utnyttjats på ett sätt som delvis varit ogynnsamt för jordbruksnäringen i dess helhet. Det alltmer ökade exportöverskottet på fläsk beror självfallet på att fläskproduktionen ställer sig relativt sett förmånligare än andra produktionsgrenar inom jordbruket. Att så blivit förhållandet måste bedömas som ett fel i regleringen och dess handhavande. Principen *måste* vara att jordbruket skall söka producera vad som behövs för landets eget behov och att produktionen för export bör uppmuntras endast om och i den mån sådan kan ske till priser som täcker produktionskostnaderna, och i produktionskostnaderna bör därvid inräknas ett ur regleringssynpunkt lämpligt pris för den inhemska produktionen av fodermedel. Därmed avses ett pris som ger fodermedelsproducenterna, enkannerligen odlarna av havre, ett utbyte som är jämförligt med vad som erhålles av fläskproducenterna.

Vi vill erinra om att stödet för fläskproduktionen avsetts som stöd till det mindre jordbruket. Genom slaktdjursavgifterna, som successivt höjts från en rimlig nivå på 5—10 kr. och som nu enligt propositionen skall kunna höjas från 25 till 30 kr., göres stordrift så lönande för export att man nu kan tala om fläskindustri.

Under år 1960 exporterades således ca 36 000 ton fläsk. Skillnaden mellan det pris som uppnåtts vid export och det pris som erhållits på hemma-

marknaden — under 1961 ligger medelavräkningspriset vid Lantmännens slakteriförening i Nyköping in till den 1 oktober på kr. 4: 22 — är förlust. Denna kan hittills under 1961 beräknas ligga vid ca kr. 1: 70 à 1: 80 per kg. Denna exportförlust täckes genom slaktdjursavgifter på nötkreatur och svin samt eventuellt av andra till regleringskassorna inflytande medel.

Är prognoserna riktiga och fläskproduktionen således kommer att öka med ca 15 000 ton, betyder detta att vi måste exportera bortåt 50 000 ton fläsk innevarande regleringsår. Förlusten blir för kött- och fläskproduktionen ca 80 miljoner kr. Säkerligen skulle de uppnådda exportpriserna på fläsk ej locka till denna industriproduktion, om de områden som producerar för export själva finge svara för förlusterna. Dessa områden är ganska lokalt avgränsade. (Se bil. 1.)

I propositionen anges att slaktdjursavgifterna även skall användas för stödköp av fodersäd. Tanken må vara god — om den hade kommit till utförande i så god tid att odlarna haft nytta av den. Nu anges från visst håll att man beräknar höja fodersädespriserna i vår, d. v. s. när huvudparten av fodersäden övergått till spannmålshandeln. Denna höjning kommer således ej odlarna till del i större utsträckning.

Man kan då konstatera, att det ytterst är fodersädesodlaren som med detta system även får bidra till att hålla krediter till fläskindustrien. Fodersädesodlaren behöver pengar och tvingas avyttra fodersäden på hösten. Ingångspriset på havre sattes i år i Södermanland till 32 öre. Enligt utredning av hushållningssällskapet i Södermanland (bil. 2) kostar det 37 öre att producera 1 kg fodersäd (framräknat för Runtuna socken utanför Nyköping). Man kan således konstatera, att fodersädesodlaren redan här fått betala 5 öre pr kg såld fodersäd till fläskproduktionen. Detta gör 12—15 öre pr kg fläsk. Detta låga fodersädespris ger odlaren för arbetet med fodersäden en timpenning av kr. 2: 60—2: 70.

Systemet uppammar således en industriell fläskproduktion för export som innebär stora förluster, vilka måste täckas bl. a. genom slaktdjursavgifter och låga fodersädespriser. Till nästa år måhända slaktdjursavgifterna måste höjas till 40 kr. Efter den nu aktuella höjningen till 30 kr. får lantbrukaren i underskottsområden — som ej bidrager till exportöverskottet — betala 50 öre pr kg fläsk till exportförlusterna i den mån han själv är fläskproducent. Säljer han fodersäd, får han avstå minst 5 öre pr kg såld kvantitet. Systemet har åstadkommit ett utbrett missnöje i t. ex. Södermanland, vi vågar nästan påstå i hela Mellansverige och Norrland. Man kan ej längre uppehålla ett system, som på ett sådant sätt åstadkommer förluster.

För motverkande av denna tendens måste systemet ändras. Förra året sattes ett ingångspris på fodersäd av 38 öre för havre. Man kunde konstatera att detta dämpade fläskproduktionen utan att hämma densamma. När

havrepriset i maj månad i år sänktes till 30 öre uttalades samtidigt att höstprissättningen skulle bli däromkring. Härvid vidtog åter spekulation, och suggbetäckningarna ökade. Till detta bidrog givetvis också att fodersädestillgången inom landet är relativt god, beroende på att stora mängder brödsäd på grund av kvalitetsförsämring överförts till fodersäd både år 1960 och år 1961. Enligt jordbruksnämndens uppgifter uppstår emellertid överskott av fodersäd, odlad inom landet, endast vart tredje eller fjärde år. Därav följer att vad som erfordras är en ordnad utjämningslagring i kombination med efter behovet avpassat importskydd. Därigenom skulle odlaren kunna tillförsäkras ett pris som täcker produktionskostnaden på fodersäd och stödköp företagas vid en tidpunkt som ger odlaren stöd. Detta har väl förmodligen varit avsikten då stödköpssystemet beslöts år 1959. Ett utjämningslager skulle samtidigt fylla behovet av ett beredskapslager av fodersäd, vilket för närvarande synes väl motiverat.

Av ovanstående framgår att en generell ökning av slaktdjursavgiften medför en ökad fläskproduktion, som måste avsättas på export och som undan för undan kräver ökade avgifter. För motverkande av en ökning måste systemet ändras. Att tänka sig olika avgifter för producenterna inom samma område (slakteriföreningens tillförselområde) torde ej vara möjligt. Detta skulle förutsätta en alltför rigorös kontroll. Däremot torde det vara möjligt att avgränsa vissa områden och mellan dessa differentiera avgiften. (Se bilagt exempel, bil. 3.)

Mjölkproduktionen har sjunkit med ca 15 % under 1950-talet om man ser landet som helhet. Inom Mellansverige har produktionen minskat med ca 24 %. Detta innebär att för norra och södra landsdelarna mjölkminskningen i själva verket stannat vid ca 12 %.

Riksdagen har uttalat, att prissättningen på mjölk skall ske på ett sådant sätt, att produktionen kan bibehållas omkring de stora konsumtionsorterna (JU 1959/29 s. 84). Utvecklingen synes fortfarande gå i andra riktningen. Den starka industrialiseringen i mellersta Sverige gör, att gårdar med anställd personal med nuvarande avräkningspriser på mjölk icke med framgång kan konkurrera om arbetskraften och kompensera den för den ökade och även mer obekväma arbetstid som hör samman med mjölkproduktionen. Familj jordbrukaren anser, att avräkningspriset ej kompenserar arbetet kväll och morgon, lördagar och söndagar året runt.

Både k-mjölksmejerier och de producenter som levererar till dem har tvingats till stora investeringar för att motsvara de ökade krav de stora tätorterna ställer på ökad service. Även på andra sätt tvingas producenterna till stora investeringar, t. ex. i nya vattentäcker till följd av tätorternas förorenande av sjöar och vattendrag. Det förefaller därför riktigt, att innan de ökade avgifterna clearas över till andra områden både mejerier och producenter i Mellansverige erhåller en skälig gottgörelse och dessutom

möjlighet till en prissättning, som möjliggör en fortsatt mjölkproduktion i dessa områden. Dessa har nämligen naturliga förutsättningar för mjölkproduktion. Stora investeringar har även gjorts som blir värdelösa när mjölkproduktionen genom prissättningen tvingas över till andra områden.

Då föreliggande material synes ge möjlighet till en både snabb och grundlig utredning för ett system som ger rättvisa både mellan å ena sidan jordbrukare och gödsvinsindustrier och å andra sidan mellan de områden, vilka konstant producerar överskott, och de, som ej deltar i överskottsproduktionen, hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 182 måtte

I. med avslag på Kungl. Maj:ts förslag angående bemyndigande till höjning av slaktdjursavgiften i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om snabb utredning om differentiering områdesvis av slaktdjursavgifterna i enlighet med vad ovan anförts, så att förslag i nämnda syfte kan föreläggas 1962 års vårriksdag;

b) om att vid slaktdjursavgifternas användning till stöd-köp av fodersäd må beaktas vad i motionen har anförts;

c) om att importskyddet på fodersäd må avvägas efter behovet av att minska fläskproduktionen och bereda fodersädsproducenten en skälig ersättning för arbetet, i enlighet med vad ovan anförts; samt

II. i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag angående vissa avgifter å mjölk, grädde och ost ytterligare uttala vikten av att prissättningen på mjölk sker på sådant sätt, att den verksamt bidrager till att bibehålla mjölkproduktionen i Mellansverige.

Stockholm den 7 november 1961

Emil Elmwall

Carl Eric Hedin

David Gomér

Harry Wahrendorff

Föreningarnas slakt av gödsvin år 1960 (inkl. exp. av lev. svin) samt hemmaförsäljning
enl. S. S. årsredovisning

	slakt	jämf. med 1959 %	hemma- försäljn.	över- eller + underskott —	
Scan	731 816	+ 7	346 056	+ 385 760	
K. B. S.	382 873	+ 4	92 945	+ 289 728	
Halmstad	163 438	+ 8	45 087	+ 118 351	
M. Halland	76 106	+ 6	17 088	+ 59 018	
Kalmar	83 590	— 13	61 148	+ 22 442	
Kronoberg	80 133	— 14	40 086	+ 40 047	
Jönköping	59 587	— 13	64 657	— 5 070	
Gotland	45 690	— 18	12 428	+ 33 262	
Östergötland	86 974	— 25	73 847	+ 13 127	
Norrköping	17 414	— 30	27 804	— 10 390	+ — 0
Nyköping	19 635	— 25	21 139	— 1 504	—
N. Sörmland	21 713	— 22	26 433	— 4 720	6 224
S. G. S.	102 808	— 19	101 702	+ 1 106	
Västmanland	30 523	— 17	40 089	— 9 566	
Örebro	51 818	— 19	50 561	+ 1 257	
Skaraborg	194 599	— 17	79 534	+ 115 065	
S. Älvsborg	33 038	— 14	27 207	+ 5 831	
V. Sverige	121 260	— 22	72 163	+ 49 097	
Värmland	25 706	— 21	58 871	— 33 165	
Kopparberg	14 420	— 29	34 006	— 19 586	
N. Norrland	6 744	— 29	48 762	— 42 018	
Öviksorten	1 903	— 18	9 392	— 7 489	
Västerbotten	42 939	— 16	46 643	— 3 704	
Jämtland	5 763	— 14	21 867	— 16 104	
Norrbottn	2 507	+ 37	22 663	— 20 156	

Föreningar som tillverkar överskottet:

Scan	385 000 st.
K. B. S.	290 000 „
Halmstad	118 000 „
M. Halland	59 000 „
Kalmar	22 500 „
Kronoberg	40 000 „
Gotland	33 000 „
Skaraborg	115 000 „
V. Sverige	49 000 „
	<hr/>
	1 111 500 st.

Bil. 2

Beräkning utförd av Södermanlands läns hushållningssällskap av produktionskostnaden för fodersäd i Runtuna socken

Kostnad för utsäde och handelsgödselmedel	220 kr/ha
„ „ maskiner, driv- och smörjmedel	255 „
„ „ ogräsbekämpning, torkning, räntor m. m.	67 „
„ „ arbete (bindarskörd, 5: 20 kr/tim)	338 „
„ „ marken (= arrende 160 kr/ha)	160 „
	Kronor 1 040 kr/ha

Kostnaderna beräknade enligt uppgjorda s. k. bidragskalkyler för Runtuna socken in- till Nyköping. En del kostnader har helt kunnat erhållas från bifogade bidragskalkyler, medan "kostnaderna för själva marken" tagits efter det vanligen erlagda arrendet för jord utan byggnader. Maskinkostnader har räknats fram från genomsnittskostnaden per ha för maskinerna på en gård av 30—40 ha storlek. Vid skördetröskning ställer sig produktionskostnaden något gynnsammare, men skillnaden är inte särskilt stor. En post, som är något osäker, är arbetskostnaden. Denna kan under gynnsamma betingelser ligga avsevärt lägre än genomsnittet.

Hektarskörd: 2 800 kg

Prod. kostnad per kg: $\frac{1\ 040}{2\ 800} = 0,37$ kr/kg.

2 800

Denna produktionskostnad gäller under ovan avgivna betingelser. Där det ev. kan tänkas "sparas" en del är på arbetskostnaden. För det första kan antalet timmar per ha variera ganska mycket (i ex. räknat med 65 tim/ha) och för det andra är ersättningen per tim satt till 5: 20 kr/tim.

Gröda: havre

Normkalkyl för Runtuna

Intäkter — särkostnader per ha:

Intäkter	Bindarskörd		
	Kvant.	à kr.	
kärna	2 800	35	980
halm	3 200	3	96
S:a intäkter			1 076
Särkostnader			
arbetskostn.	65	5: 20	338
materialkostn.			
utsäde, betat	210	50	105
salpeter	200	26	52
fosfat			
kalisalt			
kalisuper	300	21	63
maskinkostn.			
skördetröskn.			
garn			10
dragkraft (driv- o. smörjmedel)	25	1: 50	38
tröskning			3

byggnadskostn.			
övriga kostn.			
skadeins., ogräs			30
säckkostnader			8
torkn. o. rensn.	2 800	0.5	14
frakter (som ej avdr. i priset)			
ränta på rörelse			
kapitalet			15
S:a särkostnader			676
Intäkter — särkostnader per ha			
exkl. fast arbete			738
Intäkter — särkostn.			
inkl. arbete			400

Bil. 3

Slaktdjursavgifter

Enl. förslag skulle slaktdjursavgifterna på svin höjas från 25 till 30 kronor. Om man räknar på antalet gödsvin som under år 1960 slaktades av slakteriföreningarna, 2 402 797, skulle slaktdjursavgiften räknat efter 30 kronor uppgå till kr. 72 083 910: —.

Enl. vår mening skulle denna slaktdjursavgift differentieras, exempelvis på följande sätt:

Scan, K. B. S., Halmstad, M. Halland	1 833 615	
Kalmar, Kronoberg, Skaraborg och V. Sverige à 32: —		58 675 680
Jönköping, Gotland, Östergötland, Norrköping, Nyköping, N. Sörmland, S. G. S., Västmanland, Örebro, S. Älvsborg, Värm- land och Kopparberg	509 326	
	à 25: —	12 733 150
N. Norrland, Öviksorten, Västerbotten, Jämtland och Norrbotten	59 856	
	à 10: —	598 560
		<u>72 007 390</u>